

Vážení čtenáři,

v závěru roku jsme se všichni polepšili o jeden stupeň v Psůvi a všichni doufáme, že budeme moci trochu zvolnit a věnovat se také sobě, svým rodinám a přátelům. Vánoční atmosféru můžeme načerpat např. na slavnostně vyzdobeném nádvoří hradu ve Šternberku i prohlídkou vánočně vyzdobených interiérů, Bc. Ján Kadlec pro nás připravil drobné památky Dešné na Konicku, SEV Iris pozve nejen seniory na další vycházky do přírody, představíme Vám novou publikaci Historický atlas Olomoucka, ohlédneme se za přehlídkou

dokumentárních filmů v Jihlavě, mrkneme do historie první veřejné knihovny v Olomouci, připomeneme si Den válečných veteránů. 10. výročí vzniku oslaví Galerietet ve Velké Bystřici, výstava k tomuto výročí byla prodloužena až do 21. ledna 2021, 27. listopadu proběhla kolaudace Muzea kočárů v Čechách pod Kosířem. Připravuje se sčítání ptáků na krmítkách. V barevné verzi můžete náš měsíčník sledovat na www.kcolomouc.cz.

Poklidný Advent přeje

Redakce

- Drobné památky Dešné
- Setkávání v přírodě
- ČSOP – Ekocentrum Iris
- Ptačí park Josefovské louky
- Pohár sv. Václava
- Vánoce na hradě Šternberk
- Doba kariéry na celý život skončila
- První veřejná knihovna v Olomouci
- Historický atlas Olomoucka
- Maršál Radecký, symbol jednotné Evropy
- Pomník Marie Terezie
- Den válečných veteránů



Vážená veřejnosti,
s radostí vám oznamujeme, že v pátek 27. listopadu 2020 bylo celé Muzeum kočárů po mnohých letech budování zkolaudováno. Těšíme se již brzo na společné setkání při otevření celé ojedinělé expozice. S úctou za Muzeum kočárů

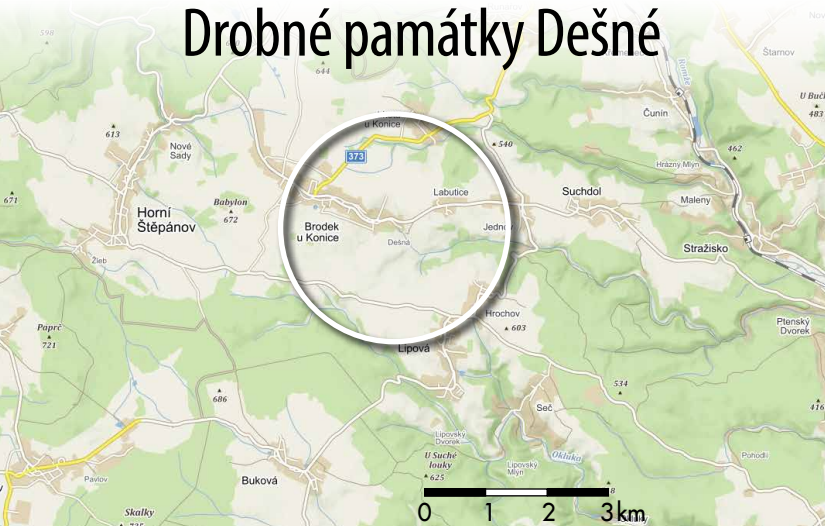
Václav Obr



ŽÁDNÉ REKLAMY, PROSÍM!
ŠETŘÍM NAŠE LESY – HISTORICKÉ DĚDICTVÍ
ZEMÍ KORUNY ČESKÉ



Konicko Drobné památky Dešné



Vesnice Dešná je od roku 1983 součástí obce Brodek u Konice, s níž je stavebně spojená a tvoří její dolní část, která leží na východní straně podél Brodeckého potoka. Její okolí tvoří vysoko položená pahorkatina Dražanské vrchoviny. Do roku 1945 byla součástí německého jazykového ostrůvku na Konicku. Po odsunu německého obyvatelstva byla dosídlena českými rodinami z okolí.

Katastr Dešné má obdélníkový tvar, protáhlý severojižním směrem, v okolí obce jsou rozsáhlá pole a louky s malými lesíky. Půda je šterkovitá, málo úrodná. Středem vesnice protéká k východu Brodecký potok, na němž stával v minulosti vodní mlýn. V jižní části katastru vede silnice z Hrochova do Horního Štěpánova.

První písemná zpráva o Dešné pochází již z roku 1353 pod názvem Destný, takže je mnohem starší, než Brodek. Potok Dešná mezi Konicí a Úsobrnem je zmíněn ve falsu ze 14. století a je uváděn k roku 1200. Název Dešná je vysvětlován jako označení místa, kde často prší

– deštivé místo. Farností patřila původně do Konice, od roku 1784 patří do Brodku u Konice. Vesnice patřila do majetku panství Konice, v roce 1574 byla prodána společně klášteru Hradisko u Olomouce, v roce 1702 byla znovu připojena ke Konici. Roku 1784 byl klášter zrušen a majetek získal Náboženský fond. V roce 1789 jej získal do dědičného nájmu František, rytíř Ditrich, advokát v Brně a v roce 1825 koupil v dražbě panství Karel Příza.

V roce 1834 tu bylo 116 domů a 684 obyvatel, roku 1930 tu bylo 117 domů a žilo tu 494 obyvatel, z toho 44 českých. Osada vznikla původně jako česká, až později převážilo německé osídlení. Byl tu svobodný dvůr s mlýnem a třemi rybníky. Za okupace byla obec připojena k říši, k okresu Moravská Třebová. Německé obyvatelstvo bylo po roce 1945 odsunuto. Domky byly dříve dřevěné nebo z vepřovic, kryté došky, po odsunu německých obyvatel noví osadníci rozebírali dřevěné krovky a prodávali dřevo, domky se potom bortily a musely být odstraněny. Obyvatelé byli rolníci a tkalci, kteří šili pro továrny, doma se tkalo hrubé lněné plátno na stavech pro faktora z Moravské Třebové.

Památek na minulou dobu moc nezbylo. Zachovala se kaple, dva kříže a jeden poško-

zený pomník. V centru obce stojí pěkná kaple Sedmibolestné Panny Marie s věží zvonice. Má prázdný výklenek nad vchodem, je opravená a udržovaná, uvnitř má být umístěna vzácná soška Panny Marie z roku 1829, která byla původně umístěna na bočním oltáři kostela sv. Petra a Pavla v Brodku. Kaple pochází asi z první poloviny 19. století, jejím předchůdcem byla stavba dřevěné zvonice, znázorněná již na mapě 1. voj. mapování v druhé polovině 18. století. Podle vyprávění pana Konráda Luži, který se o kapličku se zvonící vzorně stará, byla stará zvonice postavena ještě před panováním císařovny Marie Terezie. Zvonilo se, když někdo zemřel a když se vypravoval pohřeb.

Před vchodem do kaple stojí vysoký kamenný kříž. Velmi pěkný a památko-



Kaple Sedmibolestné Panny Marie – boční pohled



Kamenný kříž z r. 1899

Drobné památky Dešné



Kamenný kříž z r. 1844 u kaple

vě chráněný kamenný kříž má na bocích sochy sv. Maří Magdaleny a sv. Jana. Na podstavci dole je reliéf Bolestné Panny Marie, původně polychromovaný. Vzádu na podstavci je německý věnovací nápis: „Zur grösseren Ehre Gottes errichtet von Joseph Aberle aus Nro. 81 aus Döschna im Jahre des Heils 1844“.

U polní cesty z Dešné do Lhoty stojí původně kamenný kříž. Nad vesnicí na zarostlé mezi je dnes poškozený podstavec kamenného kříže se vsazeným novým kovovým křížkem. Vpředu na podstavci je bílá mramorová deska s prázdným kulatým otvorem po reliéfu. Nápis na desce je: „Christus unsere Hoffnung“. Vzádu je poškozená bílá mramorová deska s nápisem: „Errichtet zur Ehre Gottes Albert u. Josefa Gröpl aus Döschna N. 55 1899“. Kříž byl postaven u staré cesty do Lhoty,



Nově vsazený kovový křížek



Reliéf Panny Marie Bolestné na kříži

které se říkalo mrtvá cesta, protože se tudy dříve vozili zemřelí nebožtíci na hřbitov v Konici. Gröplů bylo v Dešné víc, proto měli různé přezdívky, např. – U Zvonků, U Rafků.

Na rozcestí nad silnicí u kaple stojí v zeleni pomník padlých v první světové válce. Na žulovém jehlanu umístěném na kamenné mohyle jsou málo čitelná jména (asi 25 jmen) padlých z Dešné. Dole je půlkulatý výklenek a v něm dřevěná deska s letopočtem 1914–1918. Pomník byl po II. světové válce poškozen, částečně byl opraven zásluhou pana Konráda Luži.

K zaniklým památkám patří bývalá Boží muka u polní cesty do Hrochova. Stávala na místě rozcestí polních cest, kde roste vysoká lípa. Pod ní je do země vsazen velký čtvercový kámen s kovovou kulatou deskou. Podle vyprávění pana Konráda Luži to byla kamenná stavba malé kapličky, v jejímž výklenku byl



Pomník padlým v 1. svět. válce



Lípa u polní cesty do Hrochova

obrázek Panny Marie. Po druhé světové válce byla zbořena, obrázek byl zavěšen na spodní lípě, poté byl před zničením od dětí uschován.

Mezi bývalé technické zajímavosti patřil také vodní mlýn, který stával již v roce 1638 na vodním náhonu pod obcí. Jeho zbytky byly zbořeny po povodních v letech 1984–85. Pamětníci Norbert Kocourek a Konrád Luža vzpomínali, jak bylo zdaleka slyšet klapání lopatek vodního mlýna v údolí. Zůstaly jen pozůstatky hrází tří rybníků, v kterých panství chovalo ryby na prodej.

Když jsem poznával památky Dešné, zjistil jsem, že se nezachovala kronika obce, tak pro mě zmizely pověsti a příběhy, které vesnice a krajina kolem ní uchovává. Zato bylo příjemné setkání s rodáky a pamětníky, pány Norbertem Kocourkem a Konrádem Lužou, kteří mi ve vzpomínkách připomněli život v minulosti. V obci fungovaly spolky, zachovávaly se zvyky církevního roku. Mě zůstala vzpomínka na krásnou krajinu v horkém létě, při hledání křížů v polích, kdy se zdálo, že je nepatřičný název Dešné, podle místa, kde hodně prší.

Ján Kadlec



Pohled na obec od jihu

Pohled na obec od kam. kříže



Mezigenerační setkávání v přírodě

V letošním roce se nám díky podpoře Ministerstva životního prostředí podařilo zrealizovat pravidelná setkávání seniorů na vycházkách a tvořivých dílnách v regionu Prostějov. Každou středu se mohli seniori zúčastnit vycházky do okolí Prostějova za různými přírodními zajímavostmi. Navštívili jsme a poznali spoustu míst, ať už se jednalo o chráněná území, či na první pohled nezajímavá místa. Viděli jsme kvetoucí orchideje na Taramce, navštívili jsme nejkrásnější mokřady Dražanské vrchoviny Uhliska v době květu mečíků a malebné vrchoviště v Pavlovských mokřadech, putovali jsme po suchomilných lokalitách v okolí Plumlova,

vydali jsme se do zatím zachovalých lesů Dražanské vrchoviny, v krásném podzimním dni jsme prošli chráněná území na Velkém i Malém Kosíři. Hledali jsme prameny prostějovských řek, především Hloučely a Romže, ale také Luhy (zdrojnice Punkvy) nebo Nectavy. Navštívili jsme opravenou Ochozskou kyselku, kamennou vilu Pilávku u pramene stejnojmenné řeky. Vyhledávali jsme studánky v lesích mezi Sečí, Pohodlím a Ptením, dobyli jsme kamenný hrádek Špacírštejn u Lipové, vyjeli jsme turistickým vláčkem na Kosíř. Věnovali jsme se ale také přírodě města Prostějova – biokoridoru Hloučela, městským parkům, botanické

zahradě.

Nejméně jednou měsíčně na tyto akce navazovaly vycházky a tvořivé dílny pro seniory a jejich potomky, proto název mezigenerační. Vyráběli jsme ptačí budky, hmyzí domečky, motýlí krmítka, pítka pro ptactvo a hmyz, domečky do zahrady pro sluněčka, škvory a žáby apod.

Myslíme si, že i přes epidemiologická opatření, která nám naše setkávání omezila, jsem si tento rok společně užili a rádi na tyto akce navážeme i v příštím roce.

Eva Zatloukalová,
ČSOP Regionální sdružení Iris



Na Čubernici



Vycházka s entomologem

ČSOP – Ekocentrum Iris plánuje na prosinec tyto akce:

Akce proběhnou pouze v tom případě, že nebudou v rozporu s nařízením vlády ČR!
Aktuální informace na www.iris.cz a na tel. 603 730 594.

Svatá voda u Cakova a pramen Baběnce
středa 9. 12. od 8 do 14 hod.

Vycházka pro seniory do lesů nad Terezkým údolím. Vydáme se hledat pramen potoka Baběnce a dojdeme až ke Svaté vodě u Cakova s kapličkou a venkovní galerií obrázků místního malíře. Ráno sraz v 7:45 na hl. nádraží v Prostějově, společný odjezd v 8:02 do Náměště na Hané. V Náměšti přisedneme na autobus do Nových

Dvorů. Odtud se vydáme ke Svaté vodě, dále pak k prameni Baběnce a lesy nad Terezkým údolím dojdeme zpět do Náměště. Návrat vlakem do Prostějova do 14 hod. Délka trasy asi 7 km.

Naučnou stezkou Pivín - Skalka

středa 16. 12. od 9:45 do 14 hod.

Vycházka pro seniory a další zájemce povede z Pivína po trase nové naučné

stezky mezi Pivínem a Skalkou. Navštívíme jezírka nad Skalkou a obejdeme lázeňské prameny ve Skalce. Dále se vydáme kolem nové přírodní nádrže a biocentra do Čelčic. Ráno sraz v 9:45 na hl. nádraží ČD, společný odjezd vlakem v 9:59 do Pivína. Návrat z Čelčic kolem 14. hodiny. Délka trasy asi 6 km.

Kontakt:
ČSOP, Ekocentrum Iris
Husovo nám. 67,
796 01 Prostějov
tel. 582 338 278, 603 298 039
e-mail: iris@iris.cz
www.iris.cz, FB: Ekocentrum Iris

Akce finančně podpořili: **Olomoucký kraj** a **Ministerstvo životního prostředí** v rámci projektu **Mezigenerační setkávání v přírodě**.



Moravský ornitologický spolek – středomoravská pobočka ČSO

Bezručova 10
750 02 PŘEROV 1
Česká republika

tel.: +420 776 746 980 – nonstop
tel.: +420 606 324 763 – kontaktní osoba pro média
e-mail: info@mos-cso.cz

Bankovní spojení: 32434831/0100
www.mos-cso.cz



Ptačí park Josefovské louky se rozroste. Město Jaroměř darovalo ornitologům 4 ha mokřadních luk



Ptačí park Josefovské louky České společnosti ornitologické. Foto: ČSO

Dobry den z České společnosti ornitologické, téměř 4 ha mokřadních luk bezplatně převzelo vedení města Jaroměř České společnosti ornitologické, aby je v Ptačím parku Josefovské louky využila k zadržování vody, ochraně mokřadní přírody a ekologické osvěty pod širým nebem. Zastupitelstvo Jaroměře tak učinilo revoluční rozhodnutí v nakládání s krajinou.

„Ptačí park Josefovské louky prokázal za dobu své existence velkou službu v zadržování potřebné vody, poskytování krásného místa k návštěvě a v neposlední řadě i ke zviditelnění našeho města. Darování pozemků k dalšímu rozvoji této nestátní ptačí rezervace považujeme za absolutně smysluplné,“ říká starosta Jaroměře Josef Horáček.

„Pro ptačí park je to ohromná pomoc. Veliká vstřícnost Jaroměře vůči ochraně přírody by měla být vzorem pro další samosprávy. Obecní pozemky jsou k tomu, aby sloužily obecně prospěšným cílům, mezi nimiž právě ochrana přírody a zadržování vody nabývá na významu každým dnem,“ oceňuje spolupráci ředitel České společnosti ornitologické Zdeněk Vermouzek.

Ornitologové od roku 2008 vykupují vlhké louky u Jaroměře díky finančním darům veřejnosti a dalších podporovatelů. K vytváření mokřadů plných života využívají historický zavlažovací systém a doplňují ho hloubenými tůňmi. Zadržováním vody tu vytvořili ide-

ální místo pro ohrožené mokřadní ptáky. Někteří z nich, například vodouš rudonohý, nikde jinde ve východních Čechách nehnízdí. I nové darované pozemky využijí k vytváření mokřin pro vzácné ptactvo a stavbu pozorovatelů a odpočívadel pro návštěvníky. Některé parcely se stanou součástí pastviny divokých koní a praturů, kteří ornitologům pomáhají s údržbou pestrých luk. Pastvou a rozrušováním povrchu vytvářejí ideální podmínky pro hnízdění mokřadních ptáků.

Ornitologové pozorovali v parku už 186 druhů ptáků. Počet ptačích obyvatel Josefovských luk se stále rozrůstá. Právě v těchto dnech byl zjištěn další, pro Josefovské louky již 186. druh, sýkořice vousatá. „Jako každý podzim se tu zastavují vzácné severské slučky malé, návštěvníci mohou vidět i zimující lindušky horské nebo bekasiny otavní,“ sděluje správce parku Břeněk Michálek.

Z bezpečné okružní stezky, která prochází břehovými porosty Nové a Staré Metuje („Josefovskou džunglí“), mohou pozorovat i pasoucí se divoké koně a pratury. Podobný pohled se mohl naskytnout i dávným lidem, když v době kamenné poprvé přišli do této krajiny.

Více o Josefovských loukách lze zjistit na webu ČSO.

Nový druh na Josefovských loukách – sýkořice vousatá. Foto: Alice Janečková



Další informace:

Ptačí park Josefovské louky

- poloha: 50.344N, 15.943E (u Jaroměře ve východních Čechách)
- web: www.josefovskelouky.cz
- vlastník a správce: Česká společnost ornitologická
- založeno: 2006
- celková rozloha: 80 ha
- vykoupeno (listopad 2020): 46 ha (tj. 60% území)
- počet zjištěných druhů ptáků: 186
- zázemí pro návštěvníky: okružní stezka, krytá pozorovatelna

Břeněk Michálek
michalek@birdlife.cz
734 226 037



Zdeněk Vermouzek
verm@birdlife.cz
773 380 285

Repríza poháru sv. Václava

V sobotu 3. října se nakonec uskutečnila repríza zrušené střelecké soutěže, původně uskutečněné 26. září jako 5. ročník setkání myslivců a přátel myslivosti konaný v areálu na Výrovce nedaleko Hněvotína u Olomouce. Jeho součástí byla střelecká soutěž o pohár sv. Václava. Dnes sice konečně jako minule nepršelo, ale zase válný vítr až 80 km v hodině, což také nebylo pro střelbu na lehké asfaltové terče moc vhodné. Čekat však v říjnu na lepší počasí by bylo bláhové, navíc blížící se datum zahájení zprůsvětňovacího opatření z důvodu šíření nákazy covidu 19 nedovolovalo pořadatelům již druhý termín střelecké soutěže znovu zrušit. Vzhledem k probíhající pandemii byla účast na této soutěži slabší a nikterak nepřevyšovala nařízené počty pro venkovní pořádané akce.

Nastoupené střelce, které prakticky tvořili jen domácí členové MS Blata Hněvotín, přivítal předseda MS Blata Hněvotín MUDr. Pavel Andrš a popřál všem mnoho úspěchu v dnešní střelbě. Po provedení zápisu střelců, který prováděl jednatel zdejšího MS Luděk Nezhyba a seznámení střelců s pravidly střelby, bezpečností při střelbě a zacházení se zbraní na stanovišti byla svoláním Myslivosti zdar soutěž zahájena.

Silný vítr si s vrženými terči pohrával jako s kouskem papíru a udával jim neslučitelný směr, hned doprava, doleva, nahoru, dolů. Takže terče trefit nebylo vůbec snadné. Přesto se ukázalo, že výsledek střelby byl uspokojivý. Připravené poháry a věcné ceny byly po závěrečném sečtení zásahů předány dnešním nejlepším střelcům.

Na prvním místě se umístil s největším počtem zásahů Rudolf Krč, druhý se umístil Vladimír Lukáš, třetí skončil



Společné foto, zleva předseda MS doktor Pavel Andrš, vítěz Rudolf Krč, druhý Vladimír Lukáš, třetí Bc. Libor Orava a čtvrtý Luděk Nezhyba.



Bc. Libor Orava a čtvrtý se umístil Luděk Nezhyba. Poháry s gratulací a věcné ceny předal předseda MS Pavel Andrš. Vítězům popřál a ostatním poděkoval za ukázněnost a účast. Svoláním Myslivosti zdar pátý ročník reprízované střelecké soutěže ukončil a všechny pozval na menší po-

hoštění. Silný vítr a začínající déšť dnešní akci opět předčasně ukončil. A tak musíme jen doufat, že pandemie brzy ustoupí i když prognózy jsou hrozné. Proto nezbyvá, jen si popřát pevné zdraví a doufat, že covid 19 brzy porazíme.

Rudolf Krč

Olomouc třídí odpad,

Nebezpečné odpady

Nápojové kartony

Papír

Sklo

Plasty

**• sbíráme,
• separujeme,
• recyklujeme**

přidejte se také vy...

Olomouc třídí odpad

TECHNICKÉ SLUŽBY: MĚSTA OLMOUCE

Vánoční prohlídky na hradě Šternberk

TERMÍNY: 5. 12. / 12. 12. / 19. 12. / 25. 12. 2020

ZAČÁTKY PROHLÍDEK: 10–14 hodin, každých 30 minut

VSTUPNÉ: 150 Kč / 110 Kč / 400 Kč

OMEZENÁ KAPACITA: 9 osob + 1 průvodce

Z důvodu nařízení vlády byl hrad Šternberk od 12. října uzavřen. S lepší se epidemiologickou situací nám bylo umožněno realizovat alespoň část z plánovaného vánočního programu.

Na prosincové soboty a první svátek vánoční připravujeme **Vánoční prohlídky hradu Šternberk**. V rámci prohlídek návštěvníci uslyší zajímavé informace o historii Vánoc, vánočních tradicích a zvycích, jak slavili Vánoce šlechta i prostý lid. Interiéry hradu doplní slavnostní vánoční výzdoba, betlémy, historické hračky a mnoho dalších artefaktů.

Hrad Šternberk bude otevřen v **soboty 5. 12., 12. 12., 19. 12. a na první svátek vánoční 25. 12. 2020**. Otevírací doba je od 10 do 14 hodin se začátky prohlídek každých 30 minut. Vzhledem k nutnosti dodržení všech epidemiologických nařízení, bude kapacita jedné prohlídky omezena na 9 návštěvníků + 1 průvodce. Proto doporučujeme rezervaci na tel. číslech 585 012 935 nebo 725 718 059. V rámci prohlídek je nutné dodržovat aktuálně platná nařízení vlády.

Pro skupiny 4–9 osob lze objednat prohlídku i ve čtvrtky a pátky po předchozí telefonické dohodě.

Věříme, že si v čase vánočním najdete cestu na náš hrad a příjemně se u nás naladíte na blížící se svátky. Těšíme se na vaši návštěvu.

Vánoční nádvoří na hradě Šternberk

Současné omezení společenského života netěší asi nikoho z nás. Státní hrad Šternberk byl v období adventu vždy velmi aktivní a pro své návštěvníky připravoval mnoho zajímavých akcí. Tuto tradici nechceme zcela přerušit ani v tomto roce.

Rádi bychom všem v současné neveselé době zpřijemnil období adventu. Proto jsme v duchu Vánoc vyzdobili dolní nádvoří hradu Šternberk. Na nádvoří na vás čeká originální dřevěný betlém v životní velikosti, nechybí vánoční stromčeky a samozřejmě zazní koledy.

Nádvoří bude individuálně přístupné denně od neděle 29. 11. do neděle 20. 12. 2020 vždy od 10 do 16 hodin. Pokud budete mít cestu kolem, zastavte se kdykoliv v uvedeném období načerpat vánoční náladu. Přejeme všem krásné svátky.

Za kolektiv pracovníků hradu Šternberk zve

Helena Gottwaldová, kastelánka

STÁTNÍ HRAD ŠTERNBERK

VÁNOČNÍ PROHLÍDKY HRADU

SOBOTY – 5. 12. / 12. 12. / 19. 12. 2020
PÁTEK – 25. 12. 2020
 10–14 HODIN
 ZAČÁTEK PROHLÍDEK KAŽDÝCH 30 MIN

VÁNOČNĚ VYZDOBENÉ INTERIÉRY HRADU
 VÝKLAD ZAMĚŘEN NA VÁNOČNÍ TRADICE A ZVYKY
 KAPACITA OMEZENÁ NA 9 OSOB / PROHLÍDKA
 DOPORUČUJEME REZERVACE: TEL. 585 012 935 / 725 718 059

WWW.HRAD-STERNBERK.CZ

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

STÁTNÍ HRAD ŠTERNBERK

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

VÁNOČNÍ NÁDVOŘÍ HRADU ŠTERNBERK

Doba kariéry na celý život skončila

Rozhovor s dokumentaristou Jindřichem Andršem, jehož film **Nová šichta** letos zahajuje Ji.hlavu.

Vojtěch Kočárník



Dokumentarista Jindřich Andrš zaujal před třemi lety porotce MFDF Ji.hlavy se svým krátkým snímkem *Poslední šichta* Tomáše Hisema (2017), v němž pomocí kamery umístěné na helmě horníka Tomáše Hisema přináší autentické svědectví z hlubin dolu Paskov, který byl posléze uzavřen. Řada horníků pak musela hledat novou práci, stejně jako Hisem. Jeho cestu složité rekvalifikace, nástrah pracovního trhu a konfrontace hornického světa s tím současným přibližuje Andrš ve svém celovečerním debutu *Nová šichta*. Tento film zahajuje 24. ročník MFDF Ji.hlava, který je letos online. Snímek zároveň soutěží v sekci Česká radost.

V roce 2017 jste na Ji.hlavě představil dokument *Poslední šichta* Tomáše Hisema, v němž horník pomocí GoPro kamery upevněné na helmě zachycuje svoji poslední směnu v dole Paskov, který byl posléze uzavřen. Porota Zvláštním uznáním ocenila minimalistické zpracování, radikálnost a unikátní autenticitu. Po třech letech přicházíte s filmem *Nová šichta*, který na předchozí snímek navazuje a sleduje Hisema v procesu rekvalifikace z horníka na IT specialistu. Kdy jste si uvědomil, že budete chtít *Poslední šichtu* rozšířit do formátu celovečerního dokumentu?

O rekvalifikačním kurzu horníků z Paskova jsem se dočetl v Respektu, kde jsem se dozvěděl, že se plánuje projekt, který má umožnit horníkům, aby se rekvalifikovali na programátory. Začali jsme natáčet

v roce 2017 před uzavřením dolu Paskov. Dlouze jsme vyjednávali s OKD, ale bylo to složité. Horníci byli naštvaní a byla to složitá bezpečnostní situace. Nedovolili nám sfárat pod zem, mohli jsme natáčet jenom na povrchu. Tomáš pak navrhl, že by se mohl pokusit sám něco natočit pod zemí. Nainstalovali jsme mu GoPro kameru a mikrofon do helmy a on je pak úspěšně propašoval na svoji poslední směnu. Cílem bylo zachytit práci pod zemí, její fyzičnost i komunikaci horníků. Když se Tomáš vrátil, došlo nám, že máme v rukou unikátní materiál. Nejprve jsme chtěli použít zhruba pětiminutový záznam do již vznikajícího portrétního Tomáše, protože film původně vznikal jako druhácké cvičení na FAMU. Tomáš ale vyfáral se čtyřmi hodinami materiálu. Nakonec jsme se proto rozhodli, že sestříháme samostatný film pouze z něj.



Inicioval jste v *Poslední šichtě* nějaké režijní postupy? Přípravoval jste například Tomáše předem na to, co chcete „vytěžít“?

Ano, chtěli jsme natočit sjezd výtahem do dolu a dali jsme Tomášovi drobné instrukce. Ale třeba Tomášův komentář coby „průvodce“ vznikl spontánně. Působilo to půvabně, ale i silně. Shodou okolností se na poslední šichtě udála nehoda, která se předtím nestala třeba rok a půl.

Na rekvalifikačním kurzu byli i jiní horníci. Čím vás zaujal právě Tomáš Hisem?

Dostaly se mi do rukou dotazníky určené horníkům a udělal jsem si z nich takový minicasting. Jedna otázka zkoumala vztah horníků k počítačům. Přečetl jsem si odpověď Tomáše Hisema: „No, asi dobrý, pokud tedy člověk může navázat vztah se strojem.“ Napadlo mě, že pokud tohle vymyslel horník, který fáral víc než dvacet let, musím se s ním setkat. Tomáš mě hned zaujal i svojí autentičností a ryzostí. Navíc byl výrazný i vizuálně, například jeho dlouhé vlasy. Když jsem mu řekl o svém záměru, potykali jsme si a on nebyl vůbec proti. Pak jsme se poznávali, několikrát jsem za ním jel do Ostravy.

Nová šichta je časosběrný dokument, ve kterém Hisema sledujete v nelehké a křehké životní etapě. Kromě složité rekvalifikace ukazujete i strádání, nástrahy pracovního trhu, hledání práce nebo střídavou péči. Jak se po dobu natáčení vyvíjel váš vztah?

Doba kariéry na celý život skončila

Původně jsme si mysleli, že budeme točit jen půl roku, ale natáčení se protáhlo a točili jsme více než dva roky.

„Délka realizace na Tomáše vyvíjela obrovský tlak – zachycovali jsme ho ve stěžejních momentech, například při jeho prvním pracovním pohovoru. Jedním z nejtěžších úkolů pro mě jako pro režiséra bylo najít správnou hranici: jak velkému tlaku můžu Tomáše vystavit?“

Nastaly chvíle, kdy chtěl Tomáš celé natáčení opustit. V průběhu času jsem si uvědomil, že musím změnit svůj přístup a v otázce svých úmyslů být k Tomášovi co nejupřímnější. Kromě pracovního vztahu se přirozeně vyvinulo i naše přátelství mimo kameru. Zpočátku bylo složité najít společná témata, protože já jsem byl student FAMU z Vinohrad, kdežto Tomáš byl horník z Ostravy. Kvůli rekvalifikaci jsme ale společnou řeč nacházeli víc a víc. Mluvíli jsme o IT sektoru nebo trhu práce, což jsou věci, o kterých toho vím asi víc než o těžbě uhlí.

Když jste Tomášovi přiznal své filmařské úmysly dopředu, neobával jste se možné ztráty autentických situací?

Obával, ale musel jsem to risknout. Po řadě situací, kdy se kvůli konkrétním scénám rozhádala Tomášova parta, jsem byl nešťastný. Říkal jsem si, že musím najít jiný způsob a vytyčit jasnější pravidla natáčení. Výhodou bylo, že Tomáš se před kamerou nestylizuje a umí být velice přesvědčivý ve svém přirozeném projevu, což není samozřejmost. Já bych to asi nedokázal. Díky tomu bylo možné postavit náš vztah na upřímnosti.

Mluvíte o přátelském vztahu mezi vámi a Tomášem mimo kameru. Držel jste si od Tomáše určitý odstup jako režisér, nebo jste probírali různé strategie, které nutně nesouvisely s filmem, například jak se uplatnit na dnešním trhu práce, jak jít na pohovor, jak vystupovat?

Těžko říct, snažil jsem se do toho nezasahovat. Ale myslím si, že jsme byli na stejné vlně, protože já jsem taky nikdy nebyl na žádném pracovním pohovoru. Nemohl jsem Tomášovi radit, sám bych nevěděl, jak na to. Zjišťovali jsme tyhle věci společně. Pamatuji si ale na jednu vtipnou situaci, kdy si Tomáš založil svoje webové stránky. Do závěti napsal něco ve smyslu „Když vám něco nebude fungovat, jděte do prdele“. V tu chvíli jsem mu jemně naznačil,



že tahle forma sebe prezentace možná není dobrý nápad, že to může vypadat tak, že se nechce učit nové věci, nebo pracovat se sebereflexí.

Do filmu proniká i řada sociálních a celospolečenských témat. Tomáš Hisem skrze svoji nezkušenost s trhem práce ukazuje svou vnitřní čistotu pramenící z jeho upřímnosti, ale zároveň tím naši společnosti nastavuje zrcadlo – na rozdíl od něho jsme dnes navyklí jistě sebe prezentaci, tvorbě image a konstrukci našich lepších „já“. Je naše doba autentická, nebo žijeme v době sebeklamů?

Tohle byl jeden z motivů, proč jsem vůbec začal film točit. Na stáži v rámci Erasmu jsem v Edinburghu bydlel s lidmi z korporátního prostředí a propadl jsem velké skepsi. Dnešní svět technologií a služeb sestává z korporátů a firemních kultur, stojících do velké míry na návyku sebe prezentace, která nemusí být pravdivá. Když jsem četl o programu rekvalifikace, hned mě zajímalo, jak někdo tak ryzí jako Tomáš, který nezná nynější korporátní prostředí, bude s tímhle prostředím bojovat. Když konfrontujete určitou ryzost, vždycky se poodhalí nějaká faleš – v tomhle případě faleš trhu práce. Naše citlivost je vůči tomu nízká a už si to ani neuvědomujeme. Právě tohle jsem chtěl přes Tomáše ukázat. Na druhé straně jsem ale zbořil řadu svých předpokladů, především fakt, že toto prostředí nelze paušalizovat. Díky natáčení a Tomášovi jsem objevil i firmy, které nejsou studené a falešné, ale naopak vřelé, demokratické a přátelské.

Jedna z velmi autentických scén zachycuje bývalé horníky v hospodě. Spo-

lečně sledují televizní reportáž o rekvalifikaci, která je zaměřená na Tomáše Hisema. Ačkoliv podle reportáže působí Hisem šťastně, realita je odlišná, protože se v té chvíli stále nachází ve složité situaci hledání práce. Horníci pak společně bývají – říkají, že si média vybírají jen to hezké. Jak jste pracoval s hranicí mezi volným průchodem emocí a autor- ským komentářem, který se vztahuje k trhu práce nebo právě k médiím?

Dokumentární režie je pro mě proces, při němž musím do jednotlivých scén dostat témata, která jsou pro film podstatná. V téhle scéně jsem cítil rozpor mezi televizní reportáží a realitou. Setkal jsem se s bývalými horníky v hospodě. Oni už reportáž znali, ale zeptal jsem se jich, jestli k tomu chtějí něco říct. Samozřejmě jsem je neovlivňoval v jejich názorech, ale výsledek jsem ovlivnil střihem. Jako dokumentarista zastávám názor, že je vlastně jedno, co natočíte na place a co na tom place je pravda nebo ne. Jako autor znám pravdu, ale vyvíjím ji až ve střihu, který je hlavním pojítkem s realitou. Z hospody jsme měli 14 hodin materiálu, do výsledného filmu jsme použili asi 15 minut. Střihem můžete vašim postavám vložit do úst slova, která řekly v úplně jiném kontextu. Prakticky se tomu ani nevyhnete. Ve střihu se ale projeví moje autorství – pracuji s tím, co se stalo, ale zároveň přemýšlím, jak to ukázat. Střih je u tohoto typu natáčení nejmocnější zbraní režiséra.

Nová šichta je časosběrná observace, nejsou zde klasické mluvící hlavy, členové štábu nebo vy jako režisér. Byl jste si tímhle formátem jistý od samotného začátku?

Doba kariéry na celý život skončila



Zpočátku jsme si nebyli jisti. S Tomášem jsme natočili i několik hodin rozhovorů, které jsme nakonec vůbec nepoužili. Režijní metody se vyvíjely spolu s etickou rovinou, protože samotná observace občas vyplodila několik blbých momentů. I když se observační přístup dařil, pro Tomáše už to někdy bylo náročné. Ale protože je to dobrý neherec, přistoupili jsme k metodě nepřiznané rekonstrukce, kdy postavy rekonstruuji něco, co se událo už před dvěma měsíci. Řekl bych, že třetina filmu je čistá observace, třetina je nějaká moje režijní iniciativa a třetina je nepřiznaná rekonstrukce.

Ve filmu rezonuje i nenápadná, minimalistická hudba, kterou vytvořila vaše

žena Eliška Cílková. Jak jste společně přemýšleli o hudbě?

Jsem zvyklý pracovat společně, produkoval jsem třeba její film Pripyat Piano. Hudba k Nové šichtě vznikala postupně, nejdřív jsem si ani nebyl jistý, jestli nějakou hudbu chci. S Eliškou jsme pak u snídaně řešili různé možnosti. Chtěl jsem něco, co nebude příliš emocionální, ale spíš trochu neutrální, aby byla citelná tíha, nerozhodnost, Ostrava. Elišku pak napadly varhany, představila si píšťalové řady v rejstříku. Ale byl to dlouhý proces, správné varhany jsme hledali přes dva měsíce. Přemýšleli jsme i o účelu hudby. Nakonec jsme se rozhodli pro ten „minimál“ varhan, zvolili jsme spíše abstraktní rejstříky. Podle mě

ani není poznat, že jde o varhany. Krásné bylo, že není jasné, jestli jde o analogové nebo digitální zvuky – není zřejmé, co přesně to je, zní to jako něco mezi strojem a počítačem, což může souviset s Ostravou, městem velkých strojů...

Inspiroval jste se konkrétními dokumenty nebo dokumentaristy?

Natáčet jsem už ve druháku na FAMU, před čtyřmi lety. Nejvíce mě vedl Honza Gogola, pedagog a dramaturg, který mi dával cenné rady. Konzultoval jsem s ním konkrétní výstavbu scén, řešili jsme, jak do filmu dostat konkrétní témata. Honza je něco jako duchovní otec Nové šichty. Inspiroval mě i Vítek Klusák, se kterým jsem měl dílu v prváku, kdy nás nabádal k co největší snaze o filmovost a vyjadřování se filmovým jazykem.

Jak zpětně hodnotíte rekvalifikační program pro horníky?

S programem přišel Tomáš Domrovský, který je profesí analytik trhu práce. Rekvalifikační program byl experiment, částečně i proto, že současný stát by rekvalifikaci neposkytl a ani nezaplatil. Program byl nastaven fěrově – kdo projde úvodními testy, tomu se zaplatí rekvalifikace. Já osobně vnímám rekvalifikaci jako nutnost, dnes už se tomu nevyhneme, spíš jde o to, jak rekvalifikaci provést. Doba kariéry na celý život skončila, všichni se budeme muset učit a měnit profesi. Nejvíce se to dotkne manuálně pracujících.



První veřejná knihovna v Olomouci

Národní boje na Moravě

Druhá polovina 19. století se v našich zemích zapsala především jako období národnostních bojů. Nejinak tomu bylo v Olomouci, kde se postupně o slovo hlásili čeští obyvatelé, kteří se snažili prosadit českou kulturu, jazyk, vzdělání i politiku. Poslední třetina tohoto století se vyznačuje nebyvalým rozkvětem kulturního dění, který se projevil především činností nejruznějších spolků.

Postupně vznikaly spolky s rozmanitým zaměřením, jež členy spojovalo: od zpěvu přes divadlo, literaturu, řemesla až po sport. K těm nejvýraznějším olomouckým patřil třeba i Slovanský čtenářský spolek (později přejmenován a zobecněn na Občanskou besedu).

Olomoučané, kterým se ve spolkové činnosti dařilo, začali pomýšlet na prostorné, reprezentativní a multifunkční místo setkávání. V letech 1886–1888 byl proto vybudován Národní dům na ulici 8. května. V domě byla kavárna a restaurace, kde se mohli vlastenci setkávat, hotel, ale také několik sálů pro pořádání divadelních, hudebních a tanečních akcí. Přestěhoval se sem postupně celý český kulturní a spolkový život a Národní dům se stal centrem českého společenského života nejen pro Olomouc, ale i celou střední Moravu. V poslední čtvrtině 19. století se zde pak vybuďovalo to, co považujeme za počátek první české veřejné olomoucké knihovny.

Marie Pospíšilová iniciátorkou první veřejné knihovny

Mnohé české rodiny se emancipačním snahám prostřednictvím činnosti ve spolcích a sdruženích věnovaly celý život. Významným příkladem takového snažení jsou manželé Marie a Josef Pospíšilovi. Josef Pospíšil byl jednou z předních osobností českého národního hnutí zejména v oblasti hospodářství. Stál při vzniku Národního domu, stal se jedním ze spoluzakladatelů Jednoty divadelních ochotníků, členem výboru spolku Žerotín, České besedy atd.

Veškerou činnost Marie Pospíšilové pak vyjmenovává Milan Tichák v publikaci Olomouc rodu ženského. Marie byla „předsedkyní Ústavu hraběte Pöttinga, členka ústředního výboru Národní jednoty a odtud iniciátorka a první správkyně české veřejné knihovny, kustodka Vlasteneckého muzea, pěvkyně, režisérka i choreografka v Žerotínu, režisérka a vynikající herečka také v ochotnickém divadle apod., ale zejména neúnavná sociální pracovnice v péči o děti v rámci Dobročinného komitétu dam, v Červeném kříži, v Okresní péči o mládež i jinak nesmírně aktivní osobnost“. Prožila také ještě necelých deset let jako občanka samostatného Československého státu a stala se i aktivní členkou městského zastupitelstva.

Při Národní jednotě vznikl 17. 9. 1885 Dámský odbor, odkud vzešla iniciativa vybudovat v Olomouci českou veřejnou knihovnu. S touto myšlenkou nevystoupil na valné hromadě v roce 1887 nikdo jiný než Marie Pospíšilová. Od roku 1887 se sbíraly knižní dary a začal se tvořit základní knižní fond, Dámský odbor jednal s jednotlivými spolky, aby vyměnily odborné knihy za ty populárně naučné a beletristické. V prosinci 1889 byla v klubovně České besedy v Národním domě otevřena a zpřístupněna první veřejná knihovna Národní jednoty v Olomouci. V tento den čítal její fond 600 svazků. Pro srovnání: první německá knihovna byla ve městě otevřena až o pět let později. Před veřejnými knihovnami existovaly pouze univerzitní, tedy ty odborné, určené pouze omezenému okruhu čtenářů. První prosinec 1889 si dodnes v Olomouci připomínáme jako den vzniku první veřejné knihovny. O knihovnu i čítárnu se staraly členky Dámského odboru až do roku 1906.

O Marii Pospíšilové, stejně jako o dal-

ších podobně smýšlejících ženách té doby, můžeme říci, že stály na počátku emancipace nejen národní, ale také ženské. Například v Ústavu hraběte Pöttinga dělaly jeho předsedkyně všechno pro to, aby měly mladé české dívky a ženy kde studovat a rozvíjet své schopnosti alespoň tak, jak doba dovo- lovala. Spolek Ústav hraběte Pöttinga v Olomouci, český pensionát a škola pro vzdělání dívek si vzal za své rozšíření vzdělání žen a zpřístupnění lepších pracovních příležitostí – ve smyslu náboženském, intelektuálním i prakticko-hospodářském.

Spolek se zaměřoval na pořádání nej- různějších přednášek, schůzí, výstav, koncertů, představení apod., a to nejen na ženská témata. Mimoto členky spolku přijímaly rozmanité návštěvy delegací z domova i ciziny, nejčastěji šlo o návštěvy spřízněných spolků.

Přínos pro Olomouc

Marii Pospíšilové tedy nevděčíme pouze za první prototyp olomoucké veřejné knihovny. Věnovala se šíření české kultury a vzdělání prostřednictvím nového typu školství či pořádání nejruznějších přednášek, ale také pro ni byla velice důležitá práce charitativní. V rámci spolků se starala o chudé a nemocné spoluobčany, o matky s dětmi, o novorozence v jeslích, malé žáky, kteří potřebovali finanční podporu či studentské ubytování a jiné.

Marie Pospíšilová prožila po všech stránkách velmi aktivní život a nesmazatelně se zapsala do dějin města. S manželem se jako vlastenci par excellence zasadili o emancipaci našeho národa a svobodnější budoucnost. Když Marie roku 1928 zemřela, Rada města Olomouce rozhodla, že po ní pojmenuje ulici. Podobně cti se žádné jiné vlastence nedostalo. Ulici Marie Pospíšilové jako její připomínku její osobnosti dodnes v Olomouci najdete nedaleko ulice Wolkerova a Výstaviště Flora. V historii Knihovny města Olomouce Marie Pospíšilová také zaujímá důležité místo iniciátorky jejího vzniku.

Mgr. Ivana Chudobová

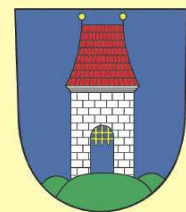
TERNO
SUPERMARKET

**Partner
Zeleného kruhu
Olomouc**



Kontakt: Matrika Dřevohostice 581 297 916

**ZÁMEK
DŘEVOHOSTICE**



**PŘÍJEMNÉ MÍSTO
PRO SVATBU
A SVATEBNÍ
HOSTINU**

www.drevohostice.cz

Historický atlas Olomoucka

Knižní trh v této době obohatila unikátní publikace „Historický atlas Olomoucka, Olomoucko na starých mapách“, kterou vydalo Statutární město Olomouc.

Olomouc, jako město se slavnou a bohatou minulostí, je v ní představeno skrz historickou kartografií. V souvislostech a s nadhledem, který může poskytnout en mapa, ukazuje kniha věci ztracené a zaniklé a vypichuje to, co není v obecném povědomí nebo bylo skoro zapomenuto. Ukazuje zajímavosti, skryté poklady a připomíná, na co můžeme být jako Olomoučané hrdí.

Publikace prezentuje mapy Evropy, aby podtrhla význam Moravy a Olomouce v širším měřítku jako významný evropský geograficko-politický bod. V rámci pevných vazeb jak Přemyslovců, tak Habsburků na Olomouc připomíná zdejší výměnu na rakouském trůně 1848, nebo Olomoucké punktace 1850, a mimo iných zmiňuje i tzv. saskou konferenci nebo svatbu polského krále Sigmunda II. Augusta.

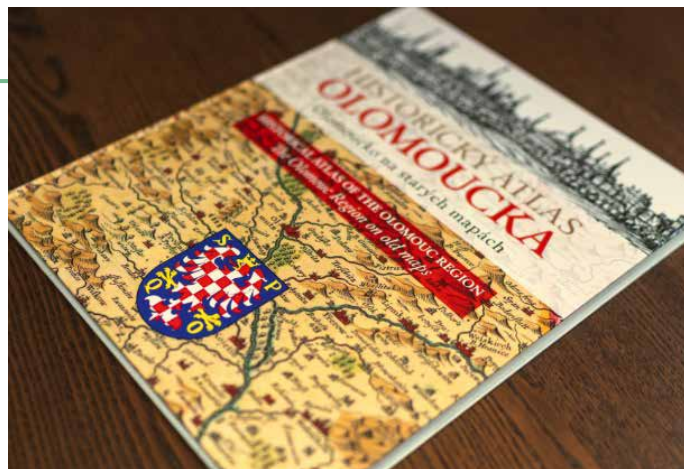
Mapové podklady poskytl Státní okresní archiv Olomouc, Vlastivědné muzeum v Olomouci, Muzeum umění Olomouc, Arcibiskupství olomoucké, Moravské zemské muzeum, Expozice historické letiště Olomouc a také soukromí sběratelé, díky

imž se do knihy dostala celá řada unikátů, které dosud nebyly publikovány.

Najdete zde staré mapy zemí Koruny české, mapy Moravy, výstupy vojenského mapování, mapové miniatury, poštovní a cestovní mapy, samozřejmě plány historické Olomouce, ovšem i plány olomouckých památek včetně nerealizovaných návrhů jejich rekonstrukcí.

Město je v publikaci řadou vzácných fortifikačních plánů prezentováno také jako důležitá vojenská základna, coby sídlo mocné a bohaté diecéze, stejně jako hodnotná pokladnice architektury s puncem druhé největší městské památkové rezervace v Česku.

Speciální prostor je věnovaný i vývoji městského znaku včetně prezentování jeho ideální podoby ve formě velkého znaku Olomouce s heraldickými hodnotami odznaků.



Výsledkem práce autorského kolektivu, který cca 180 map a plánů doplnil o zajímavé popisy a historické texty, zasazující skutečnosti a události do přehledného kontextu, je dvě stě stran formátu 30 × 37,5 cm, tedy největšího, jaký lze u nás v pevných deskách vytisknout.

Jedinečnou publikaci „Historický atlas Olomoucka, Olomoucko na starých mapách“ získáte v informačním centru v podloubí radnice za bezkonkurenční cenu šesti set padesáti korun.

Tomáš Kryl
spoluautor

Rodinný Penzion Majorka

Nově a stylově zrekonstruovaný secesní dům postavený Janem Husičkou v letech 1867–1872. Statek s konírnou býval ve své době nejkrásnějším domem v obci Slatinice. Manželé Husičkovi měli dceru Marii, která se po I. světové válce provdala za Františka Koudelku, důstojníka rakouské armády, který se narodil v nedalekých Drahanovicích. Marie Koudelková Husičková byla zvaná podle hodnosti svého manžela „Majorka“.

Dnes je z bývalého statku stylový penzion, který svým návštěvníkům nabízí ubytování v šestnácti pokojích. Pro náročné klienty je připraveno VIP apartmá Pekárna, vybavené stylovým nábytkem a americkými kamny.

Všem hostům je k dispozici společenská místnost a dále se v objektu penzionu nachází stylově zařízený prostor Pekárny. Oba tyto prostory lze využít

pro firemní večírky, oslavy narozenin, rauty a jiné společenské akce. Pro školení a semináře nabízí penzion vlastní vybavenou školicí místnost pro 40 osob.



Lázně Slatinice a. s.,
Slatinice 29, 783 42,
www.lazneslatinice.cz,
recepce@lazneslatinice.cz

Maršál Radecký, symbol jednotné Evropy

Po stržení sochy Koněva, obnovení mariánského sloupu a vztyčení pomníku panovnice Marie Terezie přichází na řadu další velkán české historie – maršál Josef Václav Radecký z Radče. Muž, který neudělal nic špatně, přesto se k němu Češi nehlásí. V širším smyslu jde o vyrovnání se s vlastní historií a evropským kontextem.

„Přisahal jsem císaři, mému pánu, že porazím nepřítele a že budu bránit jeho trůn a práva. Této přísaze zůstanu věrný do posledního dechu. Budu oplakávat krev, která musí téct, ale proleji ji. Onomu světu pak nechám, aby mě soudil.“ Tolik vlastní rukou sám hrabě Radecký, vojevůdce, který ve své kariéře neprohrál jedinou bitvu, naplánoval porážku Napoleona v bitvě národů u Lipska a ještě ve dvaosmdesáti vyhrával války. Společně s Janem Žižkou největší polní velitel, kterého kdy Češi měli, na rozdíl od husitského hejtmána se k němu však už celé století nechťejí znát.

Jeho pomník stál na pražském Malostranském náměstí v letech 1858 až 1919, než musel na nátlak italské ambasády a protihabsburských nálad společnosti pryč, přestože šlo o umělecký skvost. „Jeho vybudování organizačně a finančně zaštiťovala prostřednictvím Krasoumné jednoty Společnost vlasteneckých přátel umění, již dodnes vděčíme mimo jiné za Akademii výtvarných umění a Národní galerii v Praze,“ připomíná Jan Bárta, předseda Spolku Radecký Praha, snažící se o reinstalaci pomníku. „Hrabě Radecký se vlastním úsilím vypracoval na proslulého vojevůdce habsburských armád. Již koncem 18. století bojoval pod Laudonem proti Turkům a Prusům, podílel se na porážce Napoleona, byl prozíravým politikem a šířil vřelost českých vojáků. Byl též představitelem vojenského umění úspěšné obrany, útočné války nevedl.“

Oběť nacionalismu

Rakouská armáda té doby měla mimořádně nadnárodní charakter, sloužili v ní vojáci ze všech koutů monarchie. O století dřív než český maršál v ní velel třeba italsko-francouzský princ Evžen Savojský, narozený v Paříži, který vstoupil do služeb habsburského císaře, když ho Ludvík XIV. odmítl. Princ Evžen ve válce o španělské dědictví bojoval nejen proti rodné Francii, ale dokonce proti svému osobnímu příteli, maršálu de Villars, vrchnímu veliteli francouzské armády; přáteli zůstali i po vál-

ce. A nikdo ve Francii nebourá Evženovy sochy, protože slávy nabyl ve službách „cizího“ císaře. Češi ty Radeckého ano, a to se hrabě z Radče proslavil službou svému panovníkovi.

Odpovídá tomu i maršálův památník. Vidíme na něm hrdého vítěze, neporazitelného vojáka v triumfální póze. Vtiskl mu jeho tvůrce Emanuel Max do tváře i velkorysost vítěze, nebo jenom únavu životem? Štít, na kterém stojí vítězný válečník, drží příslušníci různých zbraní monarchie, kteří bývají považováni za symbolické zástupce jednotlivých národů, bojujících na straně své tehdejší vlasti. V jejich tvářích, tentokrát z dílny bratra Emanuela Maxe Josefa, je cítit hrdost, že podírají zrovna Radeckého. Existuje přesnější metafora multinárodního státu, kterým Rakousko bylo, sjednocujícího malé národy a chránící je (slovy Františka Palackého) před pruským militarismem a ruským imperialismem? Po zániku monarchie jsme v krátkém časovém období na vlastní kůži pocítili, že se Palacký nemýlil ani v jednom případě.

Nejčastěji se Radeckému vytýká, že „ač Čech, sloužil cizímu panovníkovi, a to ještě panovníkovi, který nás utlačoval“, to je ovšem hrubé zkreslení jak tehdejší, tak dnešní reality. Zprvu Habsburkové byli dědiční čeští králové, ale hlavně: pojem češství, jak ho chápeme dnes, byl značně odlišný od toho, jak ho chápala Radeckého doba. Nijak nezáleželo na jazyku, jímž Češi mluvili: princip byl územní. Tedy i Němec, žijící na území Koruny české a mluvící německy, byl stejným Čechem jako jeho česky hovořící soused. Až teprve v myšlení 19. století „národ“ začíná znamenat „lidé používající stejný jazyk“. A ve chvíli, když se národ vedle vlasti (patria) a víry (fides) definuje jazykem a etnickým původem, do hry vstupuje nacionalismus. Není bez zajímavosti, že právě tento obrozený nacionalismus (vzniklý za francouzské revoluce, která národ stavěla do protikladu k dosavadnímu ancient régime) stál za mnoha katastrofami 20. století...

Ne že by nacionalistické tendence u nás už předtím nebyly, objevují se poprvé údajně už v Kosmově kronice, ale až do 19. století šlo jen o ojedinělé výstřelky. Jak to ve středověké realitě vypadalo, dokládá třeba koncil v Kostnici roku 1417: koncilové národy se tehdy dělily na Angličany, Němce, Francouze, Italy a Španěly. Odpovídalo to však jiným kritériím než původu či jazy-



ku: hlavou německého poselstva tak mohl být polský arcibiskup Mikuláš Tramba – a nikomu to nepřišlo divné. Klíčem byla podřízenost konkrétnímu panovníkovi.

Mýty a lži

„Je velmi snadné propadnout nacionální omezenosti a zabeďněnosti, která je považovaná za bůhvíjaký politický realismus. Jenže národ není žádnou biologickou nebo historickou daností, je výsledkem dějinného vývoje a intelektuální činnosti spojenou s mocenskými zájmy,“ napsal politolog Rudolf Kučera. Historicky tak vykrystalizovaly dvě formy národních států: etnický čistý stát, který se tváří, že menšiny nemá a také pro ně nemá žádná práva, anebo multietnický stát, jenž si během vývoje vytvořil tzv. ústavní národ, kdy nejen všichni občané, ale i všechny národy si jsou před zákonem rovny – a právě tato rovnost z nich tvoří rovnoprávné občany (typickým příkladem jsou Spojené státy). České země se mohly stát tím druhým, k čemuž je opravňovalo tisíc let soužití s Němci, místo toho jsou tím prvním: po první světové se válce se tři miliony obyvatel Československa ocitly bez práv, po druhé světové dokonce bez domova. „Přitom pojem Čechy měl ve smyslu tradice svatováclavské koruny vždy nadnárodní charakter, Čechy byly dvojjazyčným územím,“ upozornil europoslanec a intelektuál Otto von Habsburg. „Koexistence Čechů a Němců vytvořila vlastní životní styl.“

Maršál Radecký, symbol jednotné Evropy

Existovala-li někdy nadvláda jednoho nebo druhého národa, ocitl se celek v nebezpečí.“

A tak je Radeckého zatracení možno klást za vinu přízemnímu českému obrozeneckému nacionalismu ve spojení s fanatickým odporem k Habsburkům – co na tom, že pojmy jako „žalář národů“ se nikdy nezacládaly na pravdě. Jak strašně jsme za Habsburků úpěli, doložil historik Jiří Rak: „Když v roce 1917 vznikl Manifest spisovatelů, první oficiální projev nesouhlasu Čechů s nadvládou Rakouska-Uherska, byl Alois Rašín vězněný v rakouském Möllersdorfu. Manifest mu poslali poštou do vězení, a jak Rašín později vzpomíná, četl si jej na dvoře věznice a byl z jeho textu nadšen. Neváhal proto a napsal autorům dopis, aby pod manifest připojili jeho podpis.“ To vše oficiální cestou, žádné motáky z vězení nebyly třeba. A to byla válka, takže se dodržovala mnohem přísnější opatření! Představte si takové dopisování z kriminálu ještě v roce 1989... Nejtragičtější tento omezený a zaslepený český postoj k Habsburkům vystihuje prohlášení prezidenta Beneše, který v reakci na snahu Otty von Habsburg zachránit středoevropský prostor před nacisty reagoval krátkozrace hloupými slovy: „Raději Hitler než Habsburk.“ A totéž z pohledu Čechů platilo o habsburském vojákovi.

Jak dalece může obrozenecký nacionalismus dojít, svědčí přepsání role jednoho z největších císařů pozdního středověku Karla IV., z nějž se najednou stal obhájce českých zájmů proti německé rozpínavosti. „Český Otec vlasti byl stejnou měrou Otcem říše,“ připomíná evropský rozměr tohoto panovníka Otto von Habsburg. Karel IV. nařídil, aby úřady v Čechách fungovaly dvojjazyčně, česky i německy; Karlštejn postavil jako úschovnu říšských korunovačních klenotů a univerzitu, kterou založil v Praze, nikdy neplánoval nabídnout jen Čechům. Měla být pro celou říši. Karel IV., stejnou měrou Francouz a Němec jako Čech, udržoval dvůr, kde pospolu žili Češi, Němci, Francouzi nebo Italové. Není náhoda, že při svém pohřbu byl označen jako Otec vlasti, ne národa. Němcům byl Otcem úplně stejně jako nám. To až opět obrozenecký nacionalismus z něj udělal výlučného Čecha.

Samozřejmě, nic není černobílé – a ani na obrozenecký nacionalismus nelze nahlížet jinak. Vedle negativ přinesl i pozitivní jevy jako demokratizační a sociální procesy, které vedly třeba k první ústavě. Kdo se zajímá o tento problém hlouběji, nechť

zapátrá v knihovnách; my se vraťme zpět k maršálu Radeckému.

Za harmonii

Radecký upadl do národní klatby, protože proti všem nacionalistickým snahám stál v opozici. Byl totiž vlastencem hinter-nacionálním – vlastencem monarchie, jasně definované hranicemi podunajského státu a katolickou vírou. Což nijak nevyučovalo, že se cítil být Čechem – než prodal své ostatky výměnou za zaplacení dluhů, přál si být pohřben v rodných Čechách, protože se Čechem nikdy cítit nepřestal. „Památko, věnovaná mi rodinami z dědinek milých z krásné vlasti české, z dědinek, v nichž jsem utlé mládí své strávil, z míst, kde i kosti mých drahých rodičů práchniví. Ku kostem po otcích svých složil bych rád i své po těchto nesnázích dlouhého a často strastiplného živobytí, v lůno milené vlasti mé české,“ napsal do Berouna v poděkování za udělené čestné občanství.

V Radeckého pojetí to ani nebylo možné: být Čechem znamenalo stejně dobře být Rakušanem ve smyslu příslušníkem „národa monarchie“. A naopak válčil proti všem, kteří tuto multikulturní zemi ohrožovali nacionálním pojetím – počínaje Napoleonem jako výhonkem francouzské revoluce a konče Italy, kteří po garibaldiovsku usilovali právě o etnické a jazykové sjednocení.

Symbolem Radeckého pojetí evropanství může být Dunaj, vypůjčíme-li si příměr z Písně o Nibelunzích. Zatímco Rýn představoval německví a „čistotu rodu“, Dunaj je jeho protikladem. Známe přece pojem podunajská monarchie: „Dunaj je řeka, podél níž se setkávají, střetávají a mísí různé národy,“ píše Claudio Magris. „Je to řeka Vídně, Bratislavy, Budapešti, Bělehradu a Dácie. Je jako stuha, která, podobně jako Ókeanos obtékal řecký svět, protíná a obepíná habsburské Rakousko.“ Na habsburské časy se v těchto městech a zemích vzpomíná idealizovaně a s nostalgií; jako na harmonii mezi národy – tou ty časy jistě byly, pokud se je nesnažili rozbít právě nacionalisté: němečtí, maďarští, italští nebo čeští.

A stejně jako obě řeky tečou do jiných moří, lišily se koncepce „jejich“ států: pruský maloněmecký přístup, postavený na nacionalismu jednoho národa, a říšský přístup (říši je zde míněna Svatá říše římská, nepleť si s třetí říší), založený na existenci jednoho státu složeného z mnoha národů. Která z koncepcí zvítězila, je zřejmě nejpozději v roce 1866, kdy na bojišti u Hradce Krá-

lové definitivně zanikla Svatá říše římská, jak správně podotýká rakouský historik Heinrich von Srbik (přestože de iure přestala existovat o 60 let dříve). Maršál Radecký tak byl do té míry představitelem říšského přístupu, jak si jen můžeme představit.

Čas smíření

Radeckému toho jeho odpůrci vyčítají mnoho. Že v italských válkách zabil 4000 Italů, že jeho pomník reprezentuje militaristickou ideologii, že odstraněním pomníku jsme odčinili Bílou horu, vyjádřili své národní vítězství a státní svobodu. Co na tom, že jsou to nesmysly.

„Je pochopitelné, že na konci velké války vyústilo válečné utrpení na frontách i v zázemí ve snahu malých slovanských národů včetně Čechů opustit jejich dosavadní širší vlast a dosáhnout plně samostatnosti,“ miní k tomu Jan Bárta ze Spolku Radecký. „Vlna jakési odplaty následující bezprostředně po rozpadu Rakouska-Uherska s sebou nesla i nešťastné akce zaměřené proti kulturnímu a myšlenkovému dědictví předků. Radeckého památník tehdy naštěstí nebyl poškozen, ale díky zásahu českých kultivovaných osobností té doby jen rozebrán a uložen do lapidária Národního muzea.“

A kromě toho, každá válka si vyžádá padlé. Sluší se připomenout, že Radecký ze svého pohledu hájil vládu práva: potlačoval povstání, přičemž se vzbouřenci zacházel mnohem lépe, než bývalo v těch dobách obvyklé. Svým vojákům zakázal rabování, při opětovném dobytí Milána se odmítl mstít, takže mezi civilními oběťmi najdeme leda Italy, kteří byli trestáni na hrdle za rabování ve svých vlastních městech nebo za zabíjení Rakušanů ze zálohy. A hlavně: nastal čas smíření. S ostatními zeměmi společně v EU, s vlastní historií. Ví to i Spolek Radecký: „Naší konkrétní odpovědí je návrh, protože vojáci padlí ve válkách 19. století u nás dosud nemají společný symbolický památník, aby obnovený pomník nesl vedle jména Radecký také dedikaci: Památce všech obětí války devatenáctého století – Ve smrti smíření,“ doplňuje Bárta.

Na maršálovi Radeckém je tak vidět, proč je dobré nenechat se uzavřít do úzké malosti nacionálně-státního myšlení a více se spoléhat na heslo Františka Josefa I. „viribus unitis“ – spojenými silami.

David Lancz

vyšlo v příloze *Orientace Lidových novin*
21. listopadu 2020
převzato se svolením autora

Pomník Marie Terezie

Park Marie Terezie na pražských Hradčanech má ode dneška novou dominantu: Byla zde odhalena socha české královny a rakouské císařovny Marie Terezie. Tato jediná vládnoucí žena v čele našeho státu se tak dočkala vůbec první sochy v českých zemích; zástupci Prahy 6 ji slavnostně odhalili u příležitosti 280. výročí jejího nástupu na trůn.

„Marie Terezie byla jedinou vládnoucí ženou na českém trůnu a na svou dobu poměrně moderní panovnicí. Jsem proto rád, že jsme projekt dotáhli do cíle a můžeme ji konečně široké veřejnosti připomenout jako pozoruhodnou osobnost a významnou historickou postavu,“ řekl místostarosta pro kulturu Jan Lacina, který myšlenku postavení pomníku ve vedení městské části Praha 6 dlouhodobě prosazoval už dříve připomněl, že stavba pomníku Marie Terezie má podporu Koruny České a mnoha významných historiků.

První myšlenka na stavbu sochy Marie Terezie vznikla roku 2013. Po dokončení tunelového komplexu Blanka bylo přpraveno místo na stavbu pomníku a 13. května 2017, v den 300. výročí narození Marie Terezie byl slavnostně položen základní kámen pomníku a rok na to byl nově vzniklý park pojmenován jako park Marie Terezie.

„Marie Terezie vládla v poměrně turbulentních časech. Pragmatická sankce vydaná jejím otcem ji sice určila jako následnici všech rakouských držav, svůj trůn ale musela obhájit, obrazně řečeno, s mečem v ruce. Naším zemím přinesla společně se svým synem spoustu nového a dobrého. Z jejich reforem vlastně žijeme dodnes. I proto jsme pro uvedení jejího pomníku vybrali originální a inovativní řešení a já jsem rád, že v Praze 6 bude zajímavé umělecké dílo – skutečná pocta panovnici, která české země přiblížila modernímu světu,“ uvádí k symbolickému významu odhalení sochy, k němuž dochází přesně 280 let od okamžiku, kdy se Marie Terezie ujala vlády nad habsburskou říší, starosta Prahy 6 Ondřej Kolář.

Za návrhem pomníku stojí sochař Jan Kovářik a architekt Jan Proksa, společně zvolili bílou siluetu vladařky bez tváře. „Chtěli jsme vyzdvihnout čistou esenci toho, co je spojováno s velkou panovnicí: vznešená přítomnost, vysoké postavení a závažné společenské poslání. To vše v přísně tvarově redukovaném, avšak výstižném pojetí. Věřím, že jsme dosáhli nadčasového archetypu, který je schopen promlouvat k lidem v širších souvislostech,“ přibližuje autorský záměr Jan Kovářik. Se zájmem prý sleduje, jak si

veřejnost dílo postupně přivlastňuje, byť se s ním doposud seznámila jen z modelů. Děje se tak podle něj prostřednictvím označení, kterých se socha zatím dočkala: řeč je o „šachové figurce“ nebo „Člověče, nezlob se!“ s odkazem na známou deskovou hru. „Osobnost Marie Terezie si můžeme představovat jako pomyslnou figurku v politické hře tehdejší Evropy. Pomník tím získává edukativní rozměr, nutí lidi uvažovat, zamyslet se a třeba i zapátrat, kdo Marie Terezie byla, co za svého života učinila a jak ve skutečnosti vypadala“ nabízí Kovářik vícevrstevnatý pohled na dílo, s nímž se nyní návštěvníci parku Marie Terezie budou setkávat.

Vznik sochy a její odhalení sledovali i potomci Marie Terezie hrabě a hraběnka Arco-Zinneberg a poslali občanům krátký vzkaz a pozdravy. Hraběnka Marie Beatrix Arco-Zinneberg, rozená arcivévodkyně Rakouská-d'Este je česká princezna a vnučka posledního českého krále Karla I. Oba manželé žijí částečně ve Vysokém Chlumci na Sedlčansku, kde se zapojili do společenského života a stali se hlavními iniciátory založení nadačního fondu Patronát Sedlčansko, který se zaměřuje na opravu kulturních památek a podporu lidových tradic a kulturního dědictví Sedlčanska v duchu křesťanských hodnot..



Den válečných veteránů

Již za večerního šera jsme se sešli u brány vojenského hřbitova v Černovíře, abychom si společně na tomto památném místě připomenu-
li Den válečných veteránů, který slavíme v den výročí ukončení Velké války. Všechny přítomné přivítal předseda Regionálního sdružení Koruny České v Olomouckém kraji Pavel Andrš, který v krátkosti pohovořil o historii tohoto vojenského pohřebiště, které je národní kulturní památkou. „Hřbitov vznikl v roce 1869 v sousedství hřbitova civilního. V roce 1917 byl upraven podle návrhu architekta poručíka Gustava Rossmana. 16. prosince 1917 byl vysvěcen za účasti císaře Karla I. Za Velké války zde bylo pohřbeno 3218 vojáků 13 národností a 6 různých náboženských konfesí. V muslimské hrobové skupině byl vybudován muslimský pavilon v maurském slohu. Za 2. světové války zde byli pohřbíváni sovětští, američtí i němečtí vojáci. Do roku 1951 spravovala hřbitov Posádková vojenská nemocnice Klášterní Hradisko, po předání do rukou navazujících subjektů postupně hřbitov chátral. O nápravu se postupně snaží jak Statutární město Olomouc, tak i Armáda ČR. Dlouhodobou pozornost věnuje tomuto místu i spolek Signum bellum, který např. během podzimních měsíců uspořádal úspěšnou sbírku na obnovení označení hrobových míst.“ K počtě padlých vojáků jsme poté zazpívali českou státní hymnu i Císařskou hymnu, položili jsme kytici v centrální průchozí kapli a zapálili zde svíci. Chceme osudy tohoto významného pietního místa dále sledovat a společně s dalšími subjekty hledat cestu k nápravě.

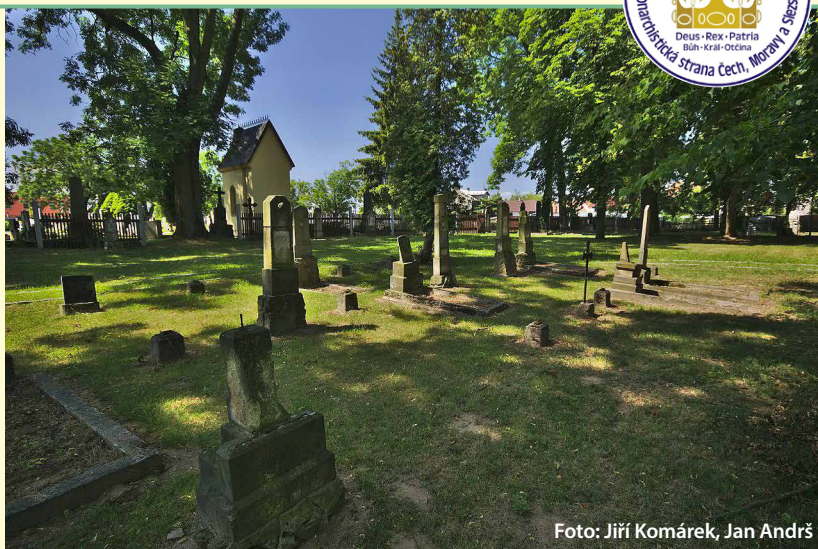
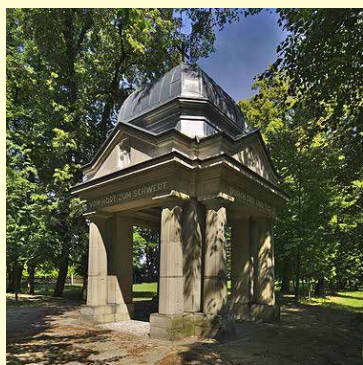


Foto: Jiří Komárek, Jan Andrš



Toto číslo vyšlo s podporou Lékárny U černého orla v Prostějově



Časopis vychází s podporou Koruny České



zelení A DOBA – měsíčník zelených hnutí

Vydává Zelený kruh Olomouc. Náklad 2 500 výtisků. Uzávěrka 15. dne v měsíci.

Šéfredaktor MUDr. Pavel Andrš, výtvarný redaktor Jiří Komár Jurečka

Redakce: V Kotlině 4, 779 00 Olomouc, tel./fax: 585 436 926

e-mail: zeleny.kruh.ol@mybox.cz, <http://www.zelenykruholomouc.cz>

Objednávky na adrese redakce.

Registrováno referátem kultury OkÚ Olomouc pod číslem MK ČR E 12634.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpným závodem Severní Morava, č. j.: 543/97 - p/1 ze dne 10. 2. 1997

adresát:

Tištěnou verzi tiskneme na recyklovaném papíře běleném bez použití chlóru

TISK: Petr Skyva, tel.: 608 869 087